

cutting through complexity™

ORSA

Seminarium Audytowe PIU

dr Witold Florczak

Warszawa, 21 listopada 2013 r.

Agenda

1

Wprowadzenie

2

Regulacje

3

ORSA

4

Zrozumienie ORSA

5

Wyzwania

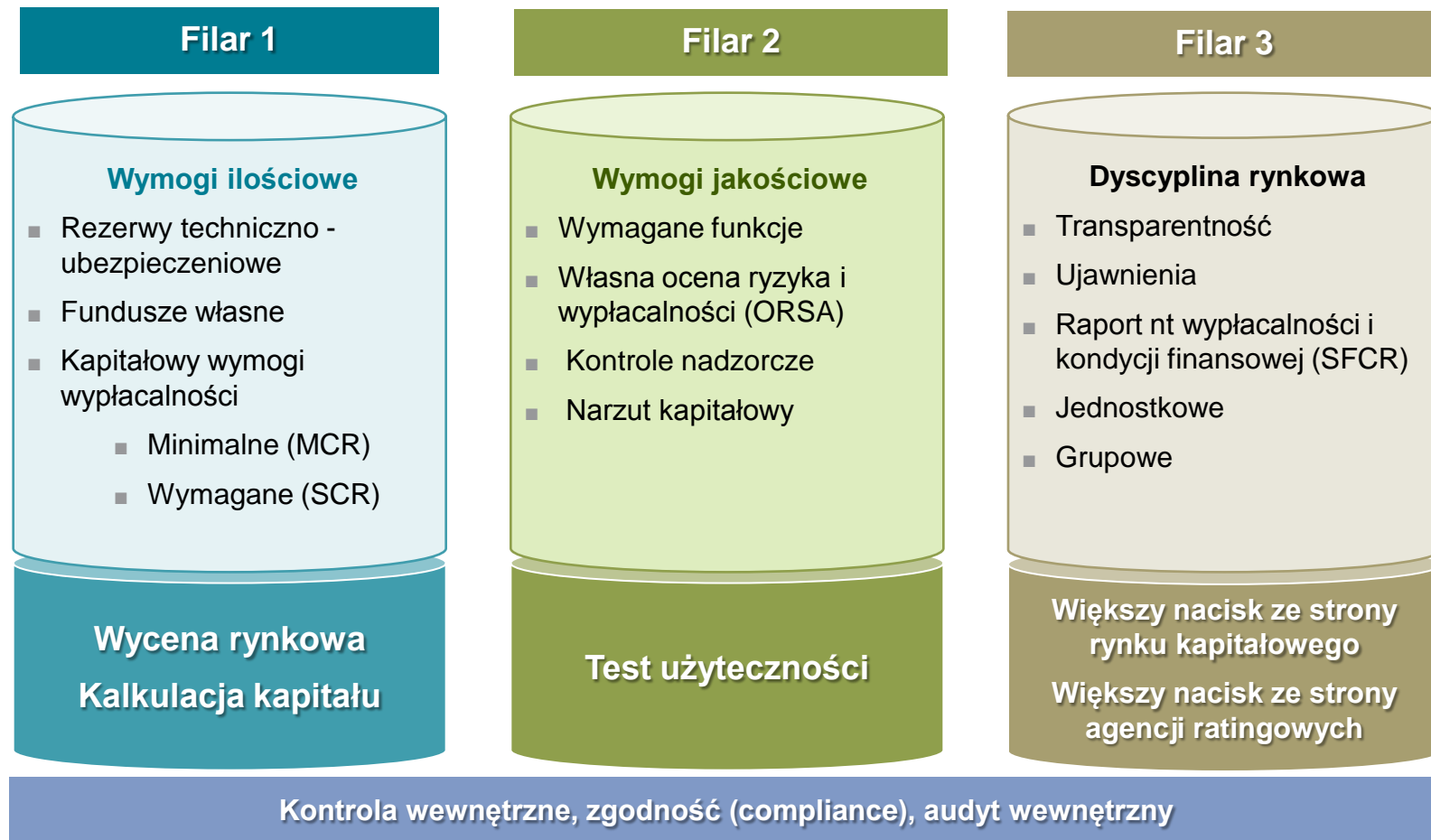
cutting through complexity™

Wprowadzenie

Wprowadzenie

Solvency II w zarysie – ‘3 Filary’

Podejście oparte na trzech filarach

Wprowadzenie

Filar 2: Wymogi jakościowe / System zarządzania

Filar 2 ma wpływ na wszystkie obszary działalności zakładów ubezpieczeń oraz na ich systemy, procesy, pracowników.

Główne elementy Pillaru 2 przedstawione są poniżej – silny nacisk na zarządzanie ryzykiem i ORSA

Kontekst

Dyrektywa Solvency II (Poziom 1) nakłada na wszystkie zakłady ubezpieczeń obowiązek przeprowadzania Własnej Oceny Ryzyka i Wyplacalności (ORSA) jako części ich systemów zarządzania ryzykiem.

Zasadniczo, ORSA jest procesem który zakłady ubezpieczeń powinny stworzyć, działać zgodnie z nim a następnie udokumentować aby móc wykazać zgodność z wymogami dyrektywy.

Proces ORSA powinien być zaprojektowany tak, by spełnić szereg wymogów.

Wymagania:

Zgodnie z ORSA zakłady ubezpieczeń powinny uwzględniać swoją ocenę w zakresie obejmującym co najmniej:

- ogólne potrzeby w zakresie wyplacalność uwzględniając w tym profil ryzyka danego zakładu ubezpieczeń,
- zgodność (compliance) z wymogami (cały czas) dotyczącymi MCR, SCR i rezerw techniczno – ubezpieczeniowych,
- poziom, z jaką profil ryzyka firmy odbiega od założeń leżących u podstaw obliczania SCR,
- ryzyka, na które zakład ubezpieczeń narażony jest w krótkim i długim okresie.

ORSA powinna być integralną częścią procesu ustalania strategii biznesowej zakładu ubezpieczeń.

Jakie pytania firmy powinny sobie zadać poprzez ORSA?

- *Ile kapitału potrzebujemy jako zakład ubezpieczeń?*
- *Czy spełniliśmy wszystkie wymogi regulacyjne w ciągu roku i jakie procesy zastosowaliśmy, by zapewnić spełnienie wymogów?*
- *Czy w naszej ocenie mamy właściwy poziom SCR?*
- *Czy spełnimy wymogi kapitałowe w przyszłości?*
- *Czy właściwe osoby były zaangażowane w przeprowadzenie tej oceny?*
- *Kiedy i jak często powinniśmy przeprowadzać ocenę?*

ORSA jest centralnym elementem Solvency II

ORSA opiera się na fundamencie solidnego zarządzania ryzykiem i kapitałem i włączania do tych obszarów aspekt planowania strategii/biznesu

ORSA powinna być używana jako narzędzie które odzwierciedla monitorowanie i prowadzenia biznesu (i na odwrót).

Zarząd powinien odgrywać aktywną rolę w nadzorowaniu i weryfikacji procesu ORSA i jego wyników.

Korzyści ze zintegrowanego podejścia w ramach Solvency II

- **koncentracja na najlepszych praktykach** – przedmiotem zainteresowania ORSA jest proces . Ponieważ dobre zarządzanie ryzykiem i kapitałem tworzy fundamenty Solvency II, zintegrowane podejście do tego obszaru jest głównym elementem ORSA (pozwala ono dodatkowo na lepszą i bardziej wnikliwą ocenę)
- **łączenie Filaru 1 i 2** – ORSA ma na celu połączenie Filaru 1 (wymogi kapitałowe) i Filaru 2 (ocena ryzyka), aby stworzyć adekwatny poziom ogólnych potrzeb w zakresie wypłacalności zakładu ubezpieczeń przy uwzględnieniu ryzyk na które zakład ubezpieczeń jest narażony
- **zarządzanie ryzykiem** – ORSA jest częścią systemu zarządzania ryzykiem. Zintegrowane podejście do zarządzania wszystkimi ekspozycjami na ryzyko będzie pomocne w ocenie i zarządzaniu ryzykami .
- **strategia biznesowa** – Uwzględniając oczekiwanie, iż ORSA jest oceną wybiegającą naprzód niezbędne jest właściwe rozpoznanie strategii biznesowej i przyszłego otoczenia biznesowego.
- **grupowa ORSA** – ORSA jest wymagana również w ramach grupy kapitałowej, ponieważ spójna ocena całej grupy jest niezbędna do zapewnienia zrozumienia wszystkich ryzyk, na które narażona jest grupa, oraz jej wypłacalności

cutting through complexity™

Regulacje

Regulacje

Rozwój Regulacji dotyczących ORSA

Wszystkie zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji powinny dokonywać regularnej oceny swoich ogólnych potrzeb w zakresie wypłacalności przy uwzględnieniu własnego specyficznego profilu ryzyka (własna ocena ryzyka i wypłacalności) i praktyka ta powinna stanowić integralną część ich działalności.

Raport ten zawiera wyniki Publicznych Konsultacji nr 11/008

CEIOPS-IGSRR
09/08
publikuje
dokument

Dyrektywa
2009/138/EC

EIOPA-CP-11/008
07.11. 2011

EIOPA-258/12
09.07.2012

-Wstęp
-Wymogi ORSA
-Wytyczne ORSA –
5 Wytycznych

Najważniejszym punktem dokumentu z 2008 roku była indywidualna ORSA, ale po publicznych konsultacjach stało się jasne, że kwestie grupowe są niezwykle istotne dla wszystkich zainteresowanych stron.

Interakcje pomiędzy ORSA i częściowymi/pełnymi modelami wewnętrznymi była istotną kwestią do rozwiązania.

Artykuł 45 wymaga od zakładów ubezpieczeń regularnego przeprowadzania ORSA jako części systemu zarządzania ryzykiem.

24 Wytycznych

- *Ogólne rozważania*
- *Polityka ORSA*
- *Proces ORSA*
- *Raport ORSA*
- *ORSA Grupowa*

21 Wytycznych

- *Ogólne rozważania*
- *Polityka ORSA*
- *Proces ORSA*
- *Raport ORSA*
- *ORSA Grupowa*

Regulacje

Rozwój Regulacji dotyczących ORSA

(oparte na zasadach ORSA)

Opinia EIOPA na temat przejściowych instrumentów wdrożenia systemu Solwency II opublikowana 20.12.2012.

Opinia
EIOPA's –
12.2012

EIOPA-CP-13/009

BoS-13/25

27.03.2013

Dziś

EIOPA/13/414

27.09.2013

Pierwszy raport
ORSA/POWR 28/02/2015,
(dot. okresu od 1/01/2014
do 31/12/2014. (*))

Wyrażono oczekiwania, że NCAs, w ramach przygotowań do nowego systemu, zastosują od 1.01.2014 r. istotne elementy przyszłego podejścia nadzorczego opartego na ryzyku, które wprowadza Solwency II.

Prospektywna ocena własnych ryzyk (oparta na zasadach ORSA) (EIOPA-CP-13/09).

Tekst wyjaśniający odnośnie propozycji wytycznych dotyczących prospektywna ocena własnych ryzyk (POWR)

Dokument konsultacyjny na temat propozycji wytycznych dotyczących POWR

25 wytycznych

- *Postanowienia ogólne.*
- *Prospektywna ocena własnych ryzyk.*
- *Kwestie szczegółowe dotyczące prospektywnej oceny własnych ryzyk.*
- *Specyfika grupy w prospektywnej ocenie własnych ryzyk*

Końcowy raport EIOPA na temat publicznych konsultacji nr 13/009 odnośnie wytycznych dotyczących prospektywnej oceny własnych ryzyk (oparte na zasadach ORSA)

25 wytycznych

- *Postanowienia ogólne.*
- *Prospektywna ocena własnych ryzyk.*
- *Kwestie szczegółowe dotyczące prospektywnej oceny własnych ryzyk.*
- *Specyfika grupy w prospektywnej ocenie własnych ryzyk*

(*)) Dany raportu POWR będą ponownie przeanalizowane na koniec 2013 roku w oparciu o najnowsze informacje dotyczące uzgodnień Omnibus II.

Poziom 3

Pomimo zgłaszanej potrzeby większego uszczegółowienia w dokumencie poziomie 3 EIOPA utrzymuje swoje stanowisko dając ogólnych wytyczne a nie szczegółowe wskazówki – zatem praktyczna implementacja tych wytycznych dalej pozostaje wyzwaniem dla zakładów ubezpieczeń.

‘Głównym celem ORSA jest zapewnienie, że zakład ubezpieczeń angażuje się w proces oceny wszystkich ryzyk oraz że ustala odpowiadające im potrzeby kapitałowe.’

‘Te wytyczne skupiają się raczej na tym, co ma zostać osiągnięte dzięki ORSA, nie na tym jak ma to zostać wykonane.’

‘ORSA nie jest wykonywana tylko poprzez napisanie raportu lub wypełnienie gotowych szablonów.’

‘Przeprowadzenie właściwej całościowej oceny potrzeb w zakresie wypłacalności zakładu ubezpieczeń wymaga wkładu ze wszystkich obszarów zakładu ubezpieczeń.’

Źródło: EIOPA Poziom 3

Top-down

Odpowiedzialność za proces ORSA spoczywa w dużej mierze na zarządzie, który powinien brać w nim czynny udział poprzez nadzorowanie jego tworzenia, przebiegu oraz weryfikację wyników ORSA..

Ocena grupowa

Grupowy proces ORSA powinien odzwierciedlać strukturę grupy oraz jej profil ryzyka uwzględniając ryzyka grupowe, zależności pomiędzy ryzykami oraz kapitał grupy.

Adekwatność SCR

ORSA powinna zapewnić ciągłą zgodność modelu wewnętrznego oraz uwzględniać kwestię tego, czy zmiany/uaktualnienia modelu są konieczne.

Polityka i dokumentacja

Jest wymagane aby zakłady ubezpieczeń posiadał politykę ORSA, każda wykonana ocena powinna być we właściwy sposób udokumentowana.

Częstotliwość

Minimalną częstotliwością jest okres 1 roku, jednakże ostateczna decyzja należy do zarządu, który powinien brać pod uwagę profil ryzyka oraz zmienność potrzeb odnośnie wypłacalności.

cutting through complexity™

ORSA

Wyzwanie polegające na zebraniu wymaganej wiedzy eksperckiej w jeden spójny proces.

Wykazanie zaangażowania ze strony różnych obszarów / departamentów zakładu ubezpieczeń – sprawienie, by działały we właściwy sposób i by wspierały ocenę

Współzależności w projektowaniu procesu – ich identyfikacja jest kluczowa

Polityka ORSA powinna być przygotowana z uwzględnieniem różnych obszarów zaangażowanych w proces, aby zapewnić jednakowe zrozumienie wymagań.

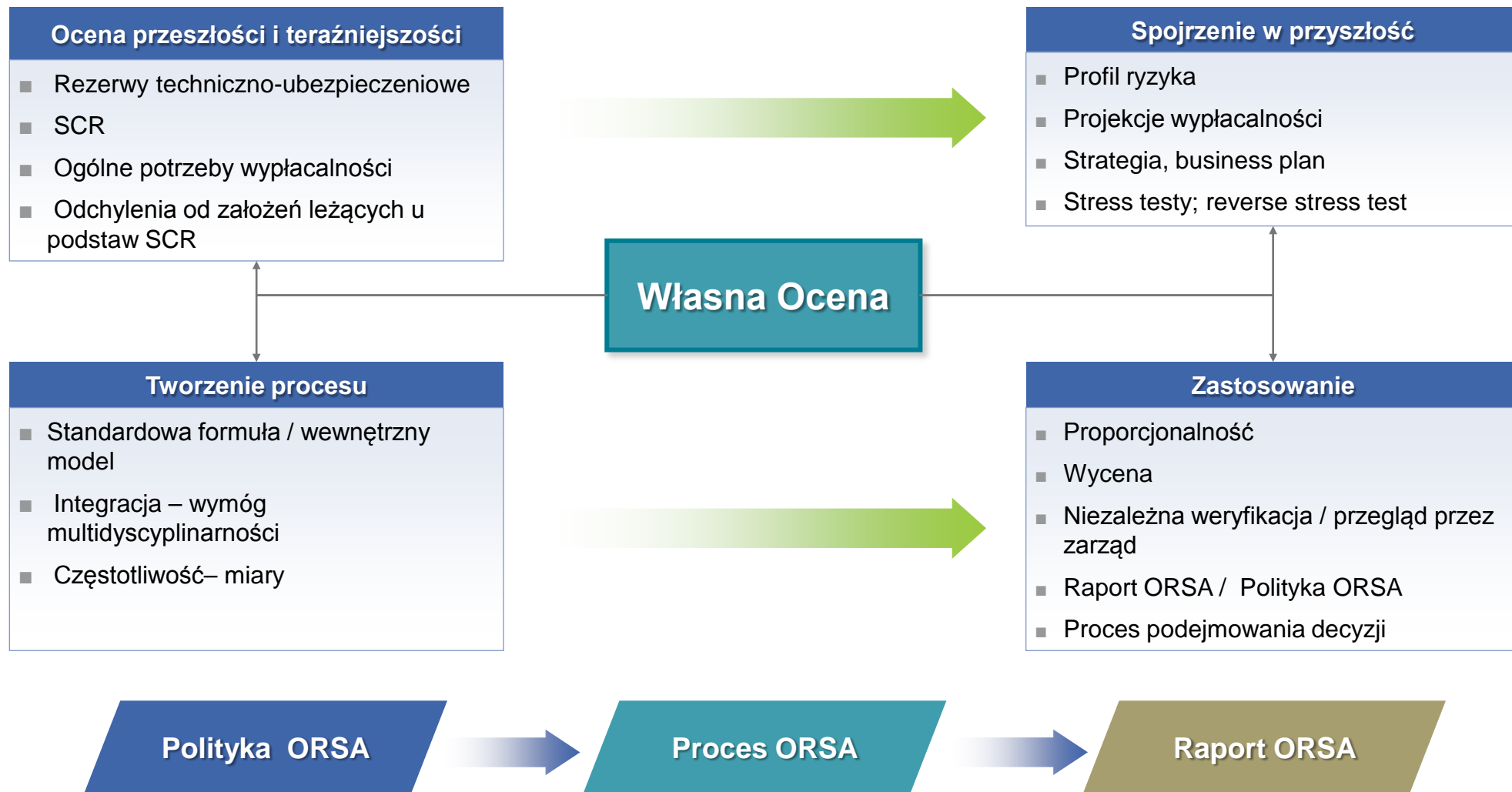
ORSA

Podejście multidyscyplinarne (2/2)

ORSA

Wymagania Solvency II wobec ORSA

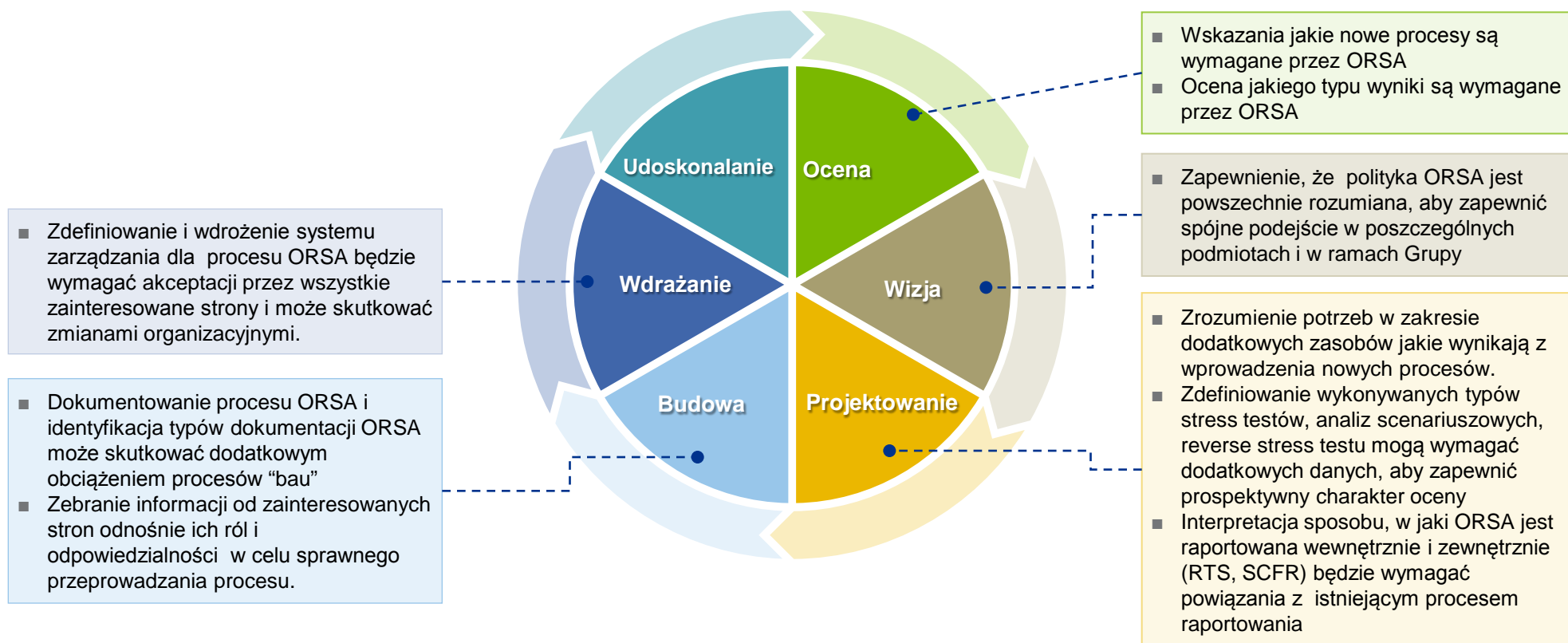

Polityka ORSA

Proces ORSA

Raport ORSA

Polityka ORSA wprowadza / zapewnia zarządzanie procesem ORSA.

ORSA

Proces ORSA

Polityka ORSA

Proces ORSA

Raport ORSA

Zakłady ubezpieczeń będą musiały zaprojektować i wdrożyć proces, który ocenia ich potrzeby w zakresie wypłacalności i wykazuje, w jaki sposób są one połączone z ich oceną ryzyka i procesem podejmowania decyzji

ORSA

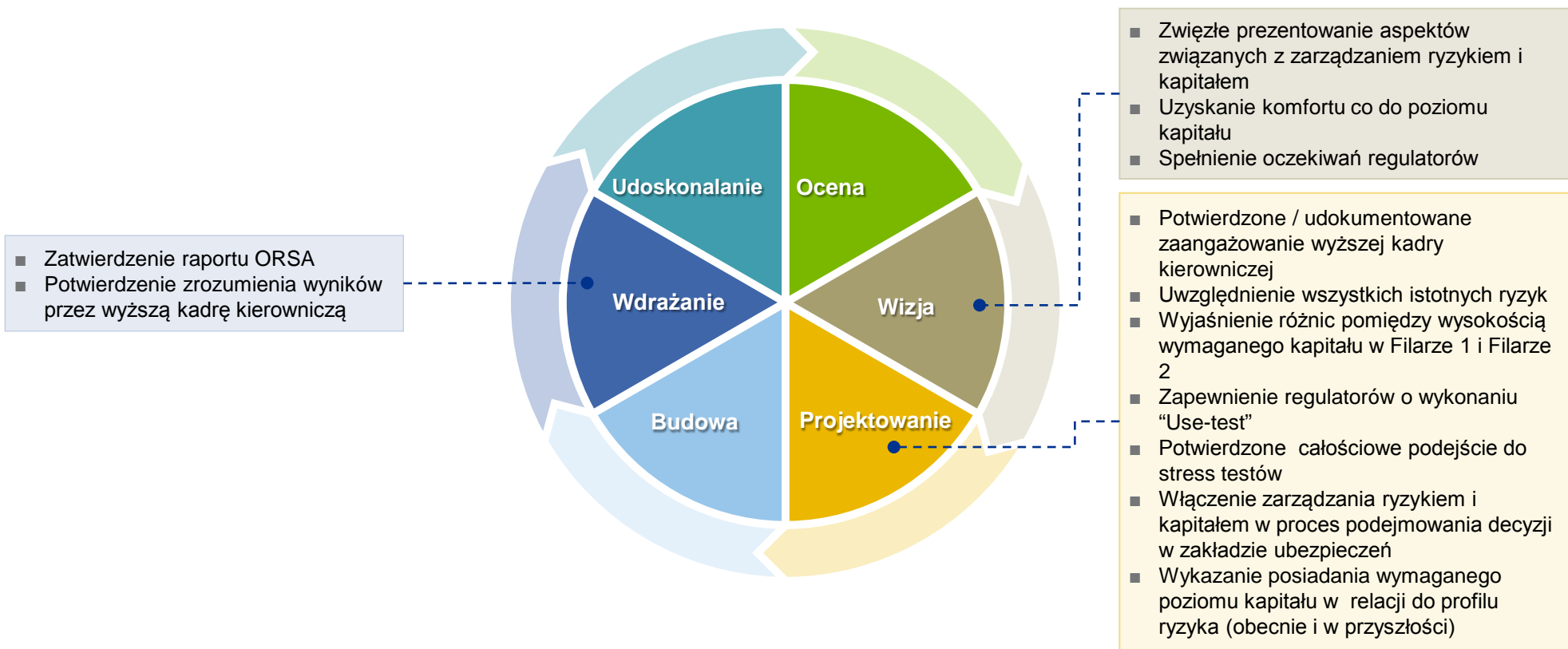
Raport ORSA

Polityka ORSA

Proces ORSA

Raport ORSA

ORSA ma pokazać regulatorowi, że zakład ubezpieczeń posiada niezbędny poziom kapitału – adekwatny do ryzyka na jakie zakład ubezpieczeń jest narażony obecnie i na jakie może być narażony w przyszłości.

ORSA

Proces (1/3)

Obszarem zainteresowania ORSA jest proces, a nie wynik – wynik nie jest regulacyjnym wymogiem kapitałowym.

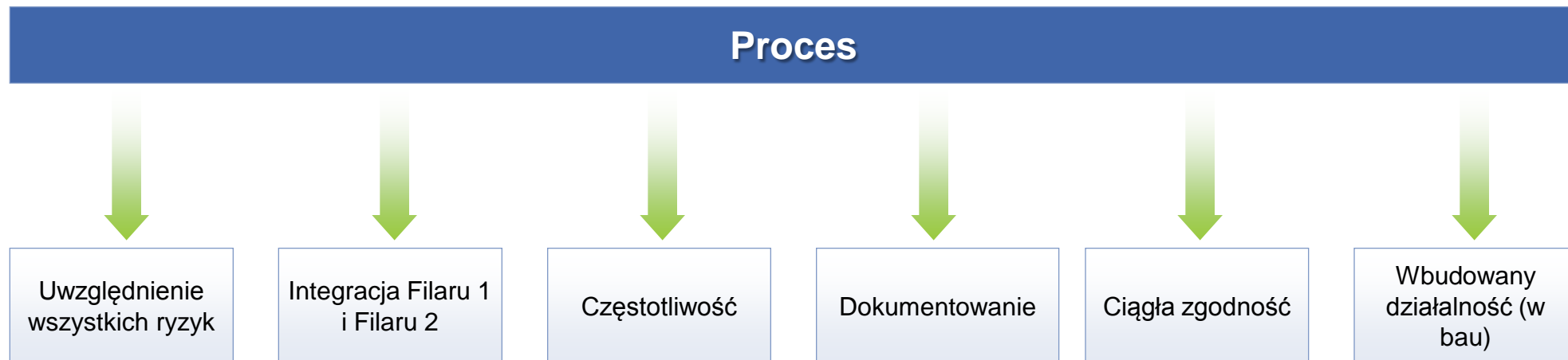
Filar 3 wprowadza wymogi raportowe wobec ORSA, Solvency and Financial Condition Report (SFCR) zawiera informacje o procesie, Regular Supervisory Report (RSR) koncentruje się na wyniku.

Procesy powinny być zaprojektowane w sposób zapewniający spełnienie wymagań.

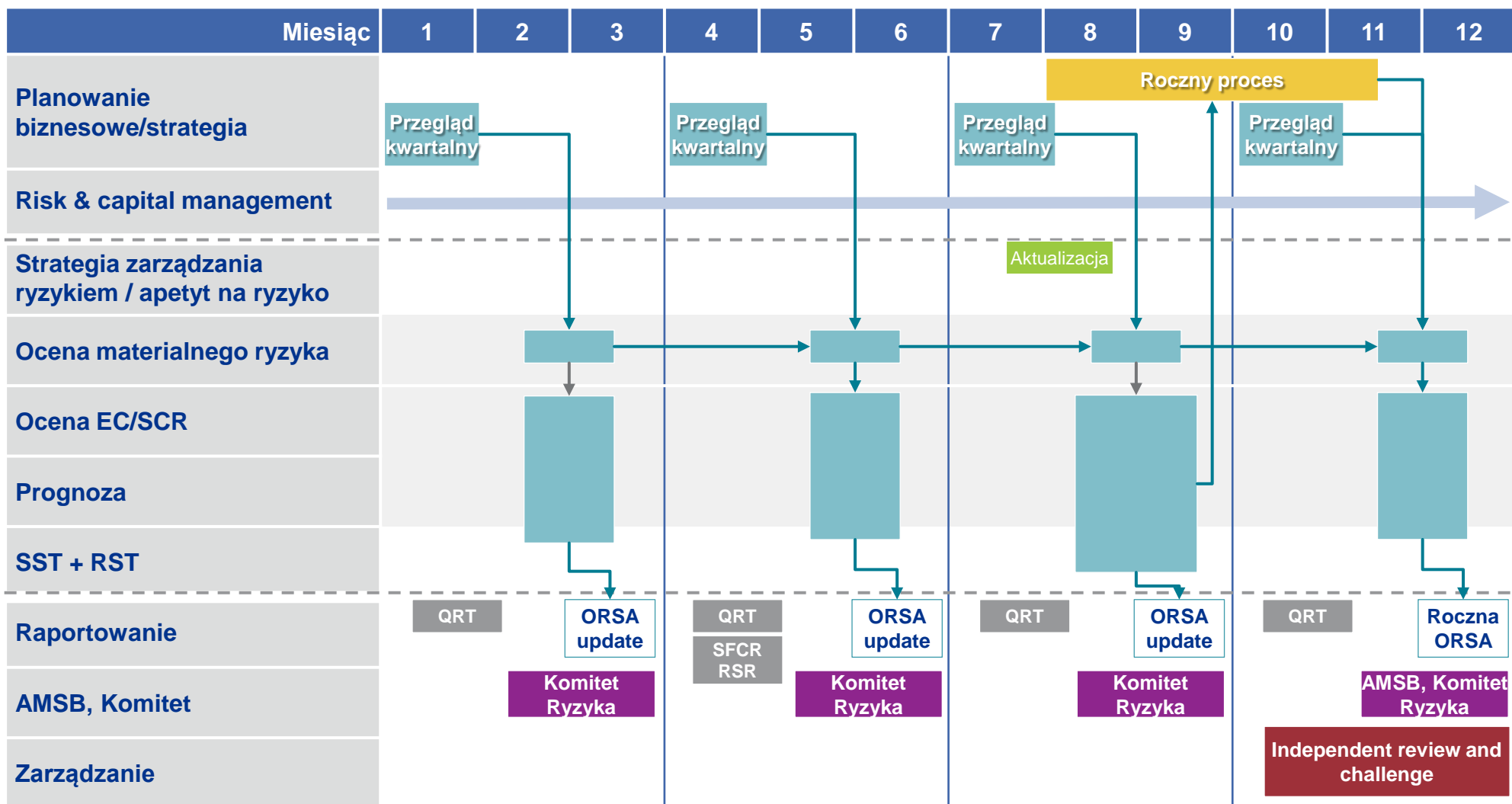
ORSA powinna być wbudowana w działalność zakładu ubezpieczeń – wymagane jest zrozumienie procesu przez wyższą kadre kierowniczą oraz odpowiednia częstotliwość przeprowadzania procesu (kryteria do ustalenia)

ORSA ułatwia integrację Filaru 1 i Filaru 2 w ramach Solvency 2 – łączy wypłacalność z ryzykami na jakie zakład ubezpieczeń jest narażony / z zarządzaniem tymi ryzykami

Wszystkie ryzyka powinny być uwzględnione w procesie ORSA

ORSA Proces (2/3)

Spójny i solidny proces

- ORSA skupia uwagę na procesie, a nie wyniku. Jak proces działa? Kto nim zarządza i kto go zaczyna? Jak w procesie została zapewniona ciągła zgodność? W jaki sposób proces pozwala na perspektywną ocenę? Jak często jest rozpoczynany?

Multidyscyplinarne podejście

- Wyzwanie dostarczania wymaganej wiedzy w jednym spójnym procesie oraz prezentowanie zaangażowania w tych obszarach. Identyfikacja współzależności będzie kluczowa.

Przeszłość

- ORSA wymaga zweryfikowania zgodności firmy z regulacyjnymi wymogami dotyczącymi rezerw techniczno-ubezpieczeniowych oraz wymaganiami kapitałowymi.

Przyszłość

- ORSA wymaga przedstawienia prognoz co do bilansów, wymogów kapitałowych oraz aktywów własnych w perspektywie w jakiej sporządzany jest biznes plan. Jak szczegółowe powinny być prognozy?

Dokumentacja

- Dokumentacja powinna spełniać dwa cele: (1) Pozwalać na łatwe zrealizowanie wymagań trzeciego Filaru (SFCR oraz RSR), oraz (2) W odpowiedni sposób dokumentować pochodzące z procesu wyniki.

Proporcjonalność

- ORSA powinna być dostosowana do profilu ryzyka zakładu ubezpieczeń.

cutting through complexity™

Zrozumienie ORSA

Zrozumienie ORSA

Zrozumienie oddziaływania ORSA

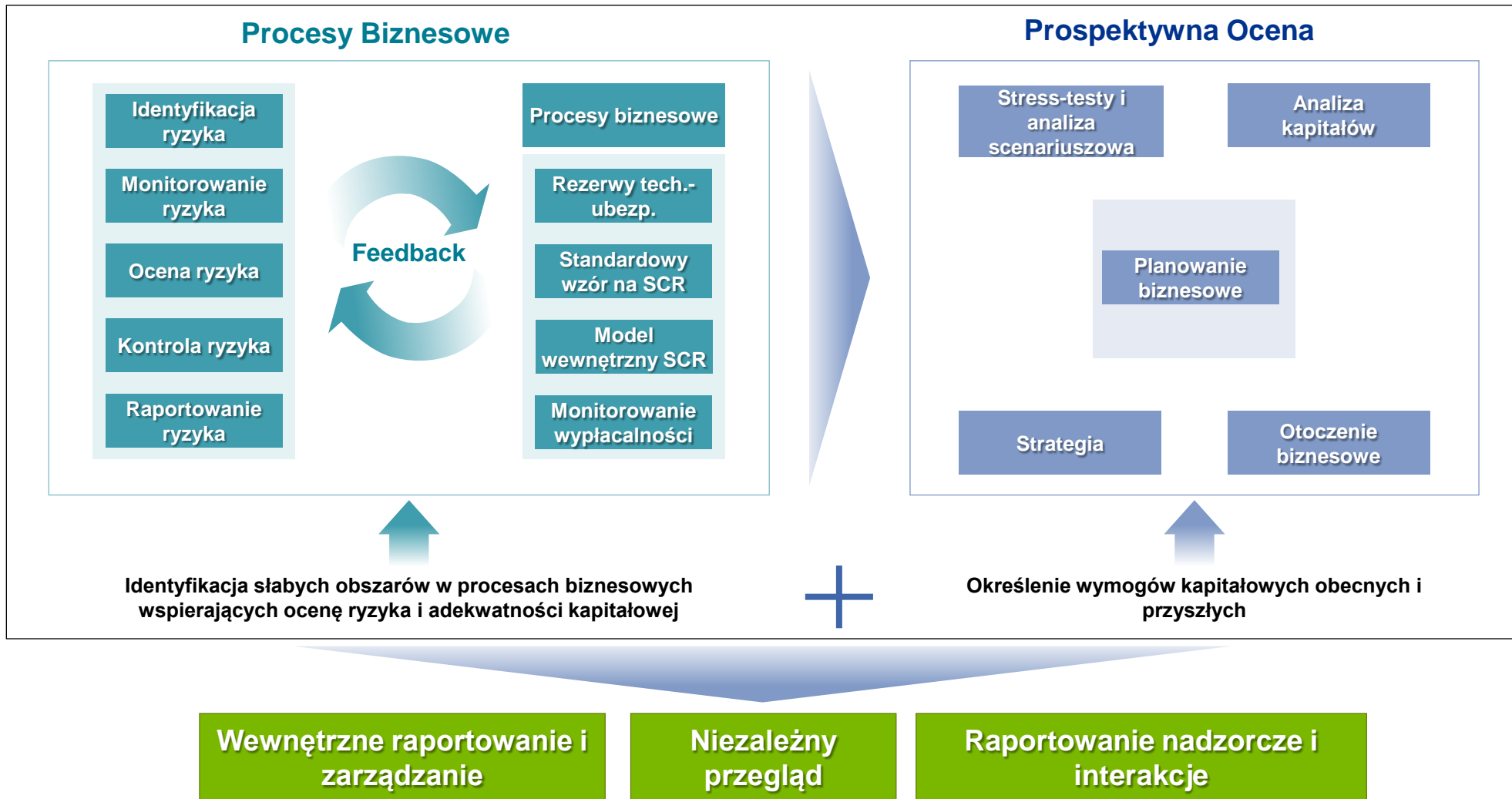
- Nowe wymagania Solvency II będą nakładały na zakłady ubezpieczeń obowiązek zrozumienia jak dużo kapitału potrzebują aby w sposób wystarczający wypełnić swoje zobowiązania.
- Zakłady ubezpieczeń będą także zobligowane do zaprezentowania, że spełniły wymogi regulacyjne w danym roku, oraz wykazania jakiego procesu użyły aby zapewnić spełnienie tych wymagań.
- Kolejną znaczącą kwestią którą zakłady ubezpieczeń muszą zapewnić – czy mają prawidłowy SCR?
- Czy będą w stanie spełnić wymogi kapitałowe w przyszłości?
- Czy właściwe osoby zostały zaangażowane w proces ORSA?
- Kiedy i jak często będą dokonywane oceny ORSA?

Proces ORSA w sposób istotny pokrywa się z systemem zarządzania ryzykiem i kapitałem.

Zrozumienie ORSA

Zarządzanie elementami ORSA

Zrozumienie ORSA

Wymogi ORSA

Oczekiwania nadzorcze zakładają, że ORSA jest własną oceną zakładów ubezpieczeń i jest dokonywana przy uwzględnieniu ich szczególnych profili ryzyka. Jednakże istnieje kilka ogólnych zasad, które powinny mieć zastosowanie w tej ocenie. Wspomniane zasady powinny być postrzegane jako „outcomes – focused” tzn. określają co powinno zostać osiągnięte, a nie określają tego jako to powinno zostać osiągnięte.

Zasady

Przeszłość i terażniejszość

Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe: zakład ubezpieczeń musi upewnić się, że zawsze stosuje się do zasad odnośnie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych poprzez przestrzeganie zasad i procedur dotyczących regularnego przeglądu i kalkulacji rezerw.

Ustawowy wymóg kapitałowy: zakład ubezpieczeń powinien posiadać procesy i procedury zapewniające ciągłą zgodność wymogów związanych z MCR i SCR – zakład ubezpieczeń powinna posiadać procesy umożliwiającym szacowanie z odpowiednią dokładnością wymogów kapitałowych i funduszy własnych od czasu ostatniej pełnej kalkulacji.

Ogólne potrzeby w zakresie wypłacalności: ORSA musi zapewnić pełną ocenę potrzeb w zakresie wypłacalności zakładu ubezpieczeń w powiązaniu z jej strategią biznesową, profilem ryzyka i tolerancją limitów ryzyka.

Odchylenia od SCR: ORSA wymaga od zakładu ubezpieczeń oceny czy profil ryzyka odbiega od podstaw leżących u obliczania SCR i czy odchylenia te są istotne

Przyszłość

Spojrzenie w przyszłość: ORSA powinna być nastawiona na przyszłość biorąc pod uwagę plany biznesowe zakładu ubezpieczeń oraz prognozowane bilanse i wymagania kapitałowe w celu zaprezentowania, że zakład spełni wymogi kapitałowe. W spojrzeniu w przyszłość powinny być brane pod uwagę czynniki wewnętrzne (np. założenia dotyczące sprzedaży, strategia reasekuracyjna, struktura sprzedawanych produktów, działania zarządcze) oraz zewnętrzne (np. przewidywaną sytuację ekonomiczną).

cutting through complexity™

Wyzwania

Wyzwania

Główne wyzwania (1/3)

Techniczne

- ✓ Obliczanie apetytu na ryzyko, tolerancji ryzyka oraz związków między nimi a szczegółowymi limitami ryzyka
- ✓ Uproszczenia w kalkulacji SCR i marginesu ryzyka w celu szybkiego wykonania prognoz

Dane

- ✓ Jakość danych i ich spójność z pozostałymi wyliczeniami wykonanymi przez inne departamenty (np. aktuariat z zarządzaniem ryzykiem)

Projekcje kapitałowe i funduszy własnych

- ✓ Prognozy bilansu
- ✓ Prognozy SCR i funduszy własnych
- ✓ Wsparcie kapitałowe z Grupy
- ✓ Ryzyko zarażenia

Wyzwania

Główne wyzwania (2/3)

Procesy

- ✓ Integracja procesu ORSA z istniejącymi procesami raportowania.
- ✓ Opis związków pomiędzy profilem ryzyka, zatwierdzonym limitem tolerancji ryzyka oraz ogólnymi potrzebami w zakresie wypłacalności.
- ✓ Powiązanie ORSA z procesem planowania (zintegrowane spojrzenie na przyszłe ryzyka)
- ✓ Zintegrowany podejście do zarządzania ryzykiem, planowania i procesu podejmowania decyzji.
- ✓ Integracja jakościowych i ilościowych ocen ryzyka.

Kwestie grupowe

- ✓ Wprowadzenie jednolitego procesu ORSA w Grupie.
- ✓ Odpowiedzialność jednostek zależnych
- ✓ Stress testing / analiza scenariuszy przeprowadzana przez poszczególne podmioty Grupy.
- ✓ Definicja kryteriów/triggerów dla dodatkowej ORSA.
- ✓ Ocena strategii biznesowej i poszczególnych (istotnych ze względu na ryzyko) decyzji zarządczych przez funkcję zarządzania ryzykiem.
- ✓ Ustanowienie komitetów zarządzających ryzykami.
- ✓ Wymogi dokumentacyjne.

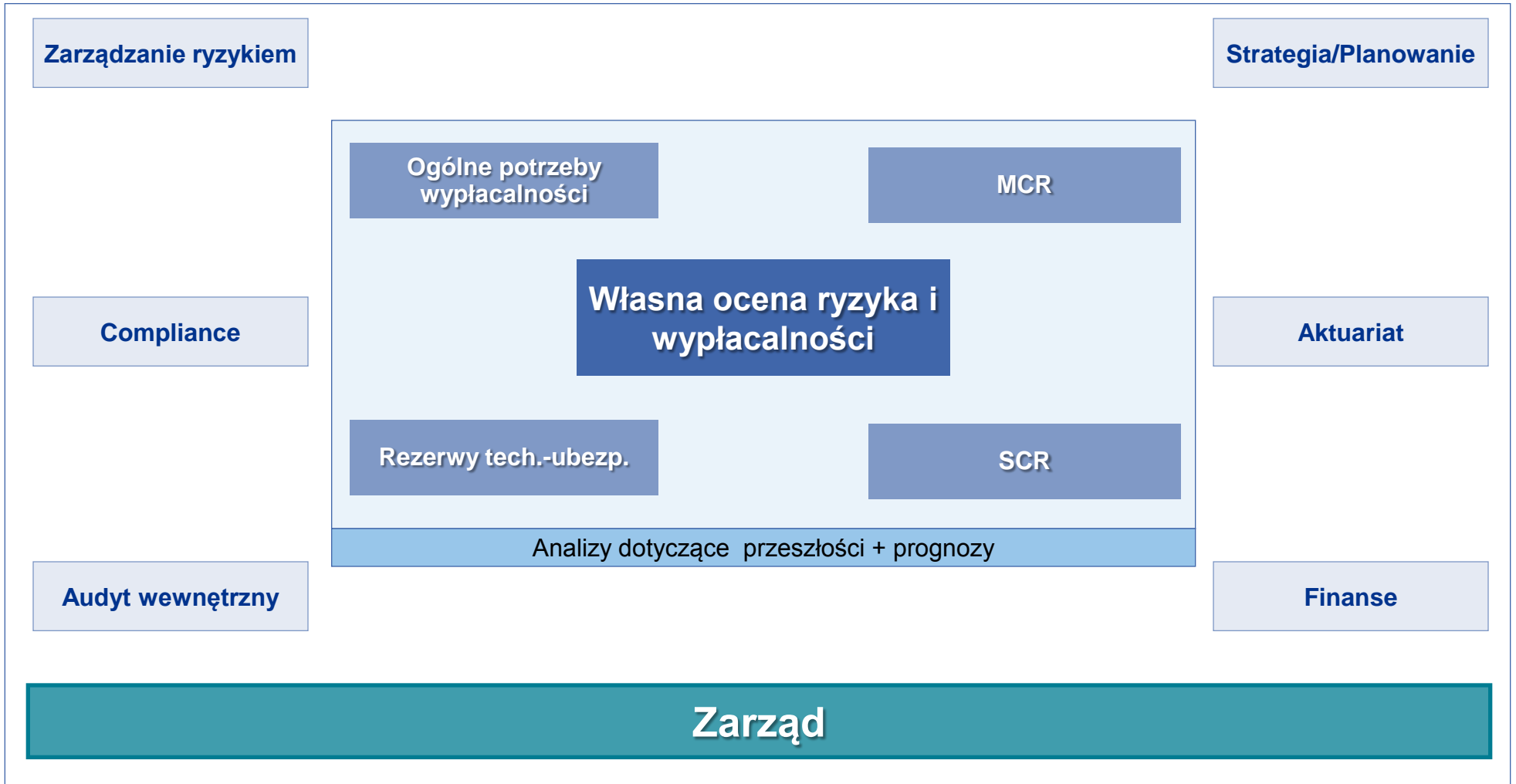
Kwestie modeli

- ✓ Zrozumienie i interpretacja wyników modeli.
- ✓ Krytyczna ocena używanych modeli pod względem odporności, adekwatności i ograniczeń.
- ✓ Walidacja wyników / walidacja modelu
- ✓ Ocena materialności.
- ✓ Stress-testing, analiza scenariuszy i reverse stress-testing.

Raport ORSA/FLAOR (wewnętrzny i zewnętrzny)

- ✓ Zawartość i poziom szczegółowości.

Wyzwania Multidysplinarność ...

Wyzwania

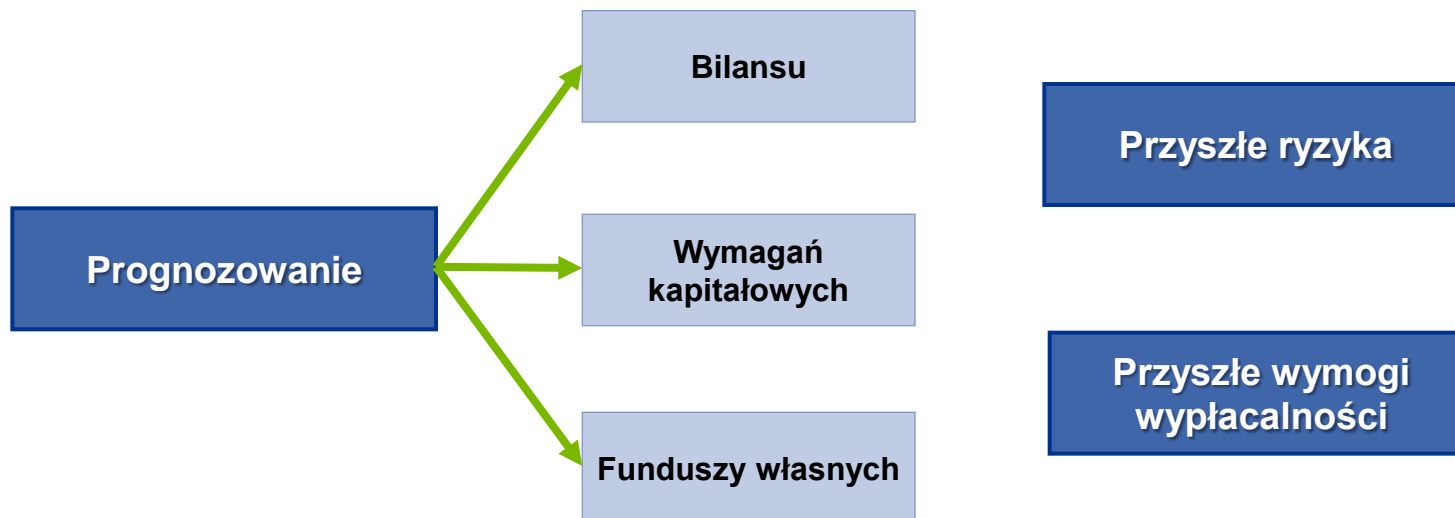
Prospektywność ...

ORSA wymaga projekcji bilansów, wymogów kapitałowych oraz środków własnych w horyzoncie czasowym w jakim jest sporządzany business plan.

Prognozy powinny brać pod uwagę strategię zakładu ubezpieczeń włączając w to przyszłe ryzyko, zmiany w otoczeniu wewnętrznym i zewnętrznym, działania zarządcze, przyszłe plany dotyczące kapitałów (np. dywidendy, dokapitalizowanie), poziom przyszedłem sprzedaż i strukturę sprzedawanych produktów.

Kontynuacja działalności – powinna istnieć ocena kontynuacji działalności firmy włączając w to stress-testy i reverse stress test.

Prospektywne aspekty ORSA powinny dostarczać zarządowi informacji związanych przyszłych poziomem / stanem ww wielkości i dać możliwości zarządzania nimi.

Wyzwania Dokumentacja...

Filar 3 definiuje wymogi raportowe – zarówno publiczne jak i na potrzeby regulatora – związane z ORSA

Raportowanie publiczne: Art. 51 (1) poprzez opis systemu zarządzania będzie zawierał informacje o ORSA. Skupiać się będzie na tym jak proces ORSA jest zintegrowany z procesem zarządzania i podejmowania decyzji w zakładzie ubezpieczeń; jak jest weryfikowany i akceptowany przez zarząd / radę nadzorczą; jak zakład ubezpieczeń wyznacza ogólne potrzeby w zakresie wypłacalności przy danym profilu ryzyka oraz jak uwzględnia system zarządzania ryzykiem w zarządzaniu kapitałem; jak proces ORSA i jego wyniki zostały udokumentowane. Poprzez SFCR firmy będą musiały regularnie ujawniać informacje.

Raportowanie na potrzeby regulatora: Istnieją wymogi raportowania ORSA w ramach RSR (Regular Supervisory Report) – gdzie koncentrujemy się m.in. na wynikach ORSA. Dodatkowo, w związku z art. 45 (6) zakłady ubezpieczeń muszą informować organy nadzorcze o rezultatach każdej ORSA jako część informacji przekazywanej do organu nadzoru na podstawie art. 35.

Jeżeli regularne wykonywanie przez firmę ORSA jest częstsze niż roczne, na przykład jeśli była materialna zmiana w profilu ryzyka lub wypłacalności, firma musi przedstawić dokumentację ORSA po każdorazowym przeprowadzaniu ORSA.

W takim wypadku dokumentacja musi wypełnić następujące cele:

- Proces ORSA i jego wyniki powinny być odpowiednio udokumentowane.
- Zapewnić łatwe spełnienie wymogów związanych z raportowaniem wymaganym przez Filar 3 (SFCR i RSR).
- Odpowiednio dokumentować, że wyniki pochodzą z procesu.

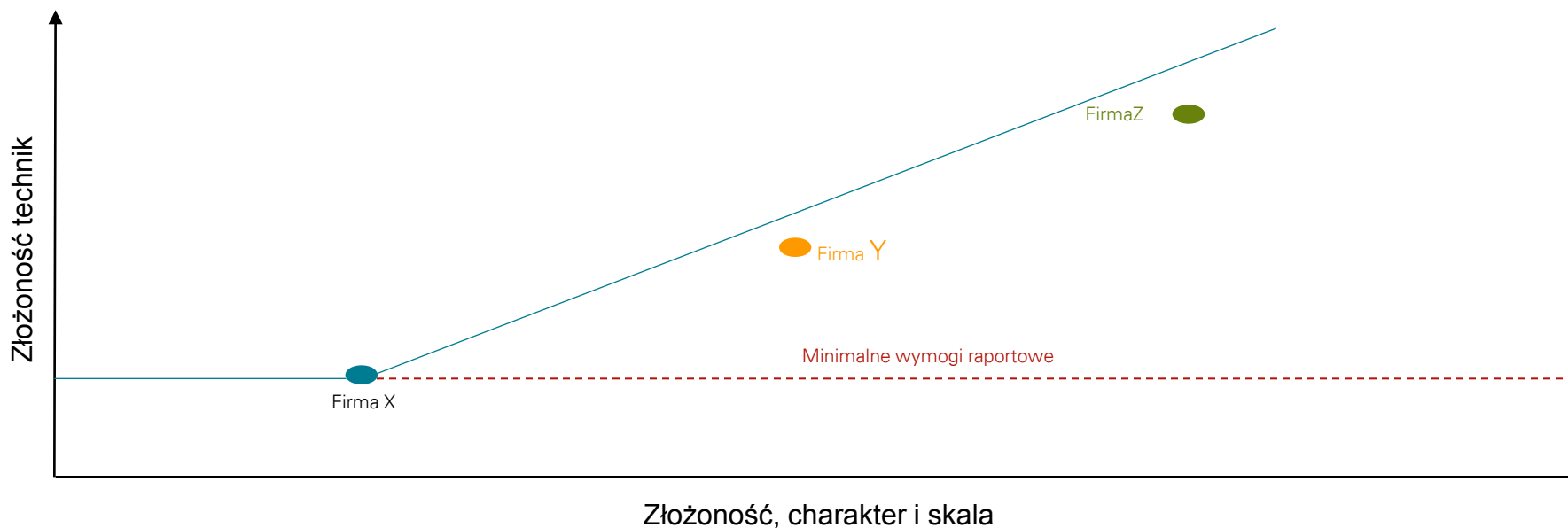
Wyzwania

Proporcjonalność...

Szczególne istotność jest położona na zasadę proporcjonalności stosowaną w ORSA. EIOPA proponuje, aby ORSA jako ocena dokonywana przez zakład ubezpieczeń była dopasowana do jej profilu ryzyka .

Złożoność stosowanej metodologii powinna zostać określona indywidualnie przez zakład ubezpieczeń. Nie ma wymogu przyjmowania szczególnego podejścia, natomiast w dokumentacji zakład ubezpieczeń powinien uzasadniać wybrane podejście.

ORSA ma promować użycie bardziej szczegółowych metod obliczania ogólnych potrzeb w zakresie wypłacalności, ponieważ wymaga od firmy zrozumienia związków pomiędzy ryzykiem a wypłacalnością (ryzykiem a kapitałem). Proporcjonalność oznacza, że zakład ubezpieczeń może stosować zarówno proste jak i bardziej złożone podejście – w zależności od złożoności, charakteru i skali zakładu ubezpieczeń.

cutting through complexity™

dr Witold Florczak

Dyrektor

Dział Usług Aktuarialnych Departament Instytucji Finansowych

KPMG Sp. z o.o.
ul. Chłodna 51
00-867 Warszawa

Tel. +48 22 528 10 76
Mob. +48 602 135 100
Fax +48 22 528 10 69

wflorczak@kpmg.pl
www.kpmg.pl

cutting through complexity™

© 2013 KPMG Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k jest polską spółką komandytową i członkiem sieci KPMG składającej się z niezależnych spółek członkowskich stowarzyszonych z KPMG International Cooperative ("KPMG International"), podmiotem prawa szwajcarskiego. Wszelkie prawa zastrzeżone. Wydrukowano w Polsce.

Nazwa i logo KPMG oraz hasło "cutting through complexity" są zastrzeżonymi znakami towarowymi bądź znakami towarowymi KPMG International.